

SOČA

„Soča“ izhaja vsak četrtek in velja s pošto prejemana ali v Gorici na dom pošiljana za družabnike polit. društva „Soča“:

Vse leto f. 4.—
Pol leta „ 2.—
Četrt leta „ 1.10

Za nedružabnike:

Vse leto f. 4.50
Pol leta „ 2.30
Četrt leta „ 1.20

Posamezne številke se dobivajo po 10 soldov v Gorici pri Paternoliju in Soharju; v Trstu v tobakarnicah „Via del Belvedere 179“ in „Via della caserma 60“.

Pri oznanilih se plačuje za navadno tristopno vrsto:

8 kr., če se tiska 1 krat
7 „ „ „ 2 krat
6 „ „ „ 3 krat.

Za večje črke po prostoru in vsak pot 30 kr. za kolek.

Naročnina in dopisi naj se blagovoljno pošiljajo uredniku: Viktorju Dolencu v Gorici, Con. del Cristo 186 blizu živinskega trga kder se nahaja tudi upravnistvo. — Rokopisi se ne vračajo; dopisi naj se blagovoljno frankujejo. — Delacom in drugim nepremožnim se naročnina zniža, ako se oglase pri urednistvu.

Glasilo slovenskega političnega društva goriškega za brambo narodnih pravic.

Kaj je republika ali ljudovlada?

Na Španjskem se je novi kralj Amadeo, sin italjanskega kralja Viktorja Emanuela prostovoljno in nepričakovano odpovedal prestola, in odšel je na svoj stari dom. Na to je državni zbor z veliko večino izrekel, da nočejo na Španjskem nobenega kralja več, in proglasil je za tisto deželo: republiko.

Na Francoskem imajo od časa, ko je rajski cesar Napoleon III. s prestola padel, in so ga Prusi ujeli, torej od leta 1871, tudi republiko, in zdi se, da tudi Francozi nočejo več imeti ne cesarja ne kralja.

Ker ste tako veliki deželi zdaj republikanski, mislimo, da je lepa prilika, da po navadi našega lista razložimo svojim bralcem, kaj da je prav za prav republika, posebno še zato, ker smo pozvedeli, da malo naših kmetov ima pravi pojem od te stvari.

Republika je sestavljena iz latinskih besed: res publica, kar pominja po naša: javna zadeva. Republikanec bi bil torej, kedor se z javnimi zadevami peča.

Ali to ne razjasnuje stvari, in bolje izrazuje pojem naša beseda za republiko, namreč slovanska beseda: ljudovlada. Po tem je republika tista država, v kateri vlada ljudstvo, ali skrajšano ljud, brez kralja ali cesarja. Po tem takem mora ljudstvo samo vsa javna opravila opravljati. Ta opravila se pa cepijo v to, da se postave dajo in postave izvrševajo.

Postave si daje ljudstvo po svojih poslancih, ki jih zbere v državni zbor in v deželne zборе, katere imate Švica in republikanska zveza severnih držav v Ameriki.

Postave vsake vrste, tudi finančne, vojaške, politične itd. izvršuje ljudstvo po uradnikih, sodnikih in državnem glavarju ali predsedniku, katere samo izvoli. V kaki ljudovladi imenuje ta predsednik, ker je najbolje odgovoren, sam ministre in nekatere uradnike, on je vselej najvišji poveljnik vse vojske. On zastopa državo pri drugih državah po posebnih poslancih. Vsi so pa izvoljeni le za nekaj let, za 3, 5 tudi 6 let tako, da ne more nobeden velike škode narediti, če je ljudstvo slabo volilo. Take javne službe prevzeti si šteje vsak v čast, in marsikatero, posebno bolj lahke morajo opravljati brezplačno.

Če se da majhno z velikim primerjati, rekli bi za vzgled, da je večina privatnih društev osnovana po republikanskih načelih.

Iz vsega tega je videti, da je ljudstvo v taki državi vsega gospodar, da mora samo skrbeti za vse v

občinah, okrajih, deželah in državi, za notranja in zunanja opravila, za mir in brambo.

Iz tega pa sledi, da mora velika večina udov take države, da mora velika večina državljanov biti zreli za tako važno poslovanje. Republikanci morajo torej biti možje domoljubni, omikani, skrbni, značajni in razumni, da znajo voliti prav vestne možje za razne službe, in takih mož mora biti dovolje v deželi.

Vsak mora biti dalje prepričan, da se mora po glasovanji vselej večini udati, in da mora prostovoljno in rad se podvreči postavam, ki si jih je ljudstvo samo dalo, in uradnikom, ki si jih je vse ljudstvo ali saj večina sama zbrala.

Če državljani taki možje niso, gotovo zabredejo po neumnosti ali hudobiji, in občini blagor trpi, mora trpeti.

Če se pa manjšina noče podati večini, potem nastanejo in dosledno morajo nastati dolgi prepiri, neredi, naposled krvavi pusti. Iz teh pa navadno sledi pogin ljudovlade. Kak predrzen, talentovan pa brezvesten mož, posebno kak general, ki je na čelu ene ali druge oborožene stranke, si kot zmagalet prisvoji vse oblasti polpiran od svojih razdivjanih vojakov, in postane sam vladar države. Ako se pa kaj takega ne zgodi, vendar je res, da so notranji krvavi boji neizmerna nesreča vsaki državi, posebno ljudovladi.

Francozi imajo uže tretjo ljudovlado; prvokrat so jo proglasili leta 1792., kralja Ljudovita XVI so umorili, tudi kraljico, mnogo plemstva in drugih.

Strasni boji notranji in zunanji so nastali in slavno so zmagavali republikanci, toda konečno se je narod utrudil, vsega naveličal in zviti, drzni general Naoleon Bonaparte je porabil to priliko in tako delal, da namesto, da bi bil vse pomiril in ljudovlado utrdil, se je sam cesarja proglasil, in ljudstvo je bilo s tem zadovoljno.

V drugič so Francozi proglasili ljudovlado leta 1848., ali zopet so pčeli krvavi neredi, in Napoleon III. je republiko zatrl, in večina ga je potrdila za cesarja. Kako grozno je padel, obče je znano, kakor tudi to, da so v največi nesreči leta 1870. Francozi v tretje iskali svoje sreče v ljudovladi, sami so vse žile napeli, in saj čast si rešili. Še jo imajo to državno obliko, toda nezložni so, ker so trije kraljeviči, ki tirjajo prestol, se ve da vsak za se.

Na Španjskem po odpovedi kralja Amadea tudi ne marajo za kraljeviče poprejšne kraljeve družine, ter so prvokrat ustanovili ljudovlado. Znamenito je

nij omožila, kde stanujejo stariši, itd. Se ve da, ne gledé na svoj velik apetit, častitljivi gospod policajkomisar nij mogel naju ujeti.

Vrhu tega je vsik teden prihajal skrivaj k moji gospodinjji en špicelj ter jo je izpraševal, kaj delam, kam hodim navadno itd. To mi je bila naznanila sama gospodinjja, akoravno jej je to gospod špicelj strogo prepovedal. Sicer ne vem, ali je sploh imel špicelj pravico, kaj zapovedati ali pa prepovedati.

Iu sploh je avstrijsko ljudstvo vajeno tega, da skoro v vsakem tujci vidi kakega špijona ali agenta. Saj se je l. 1851-3 celó od ubogih loncevezov na Dunaji in drugod prepovedovalo, da govorijo magjarsko, italjansko in francosko ter da so ne več ne manje kakor preoblečeni grofi in drugi tajni agenti in emisarji: celó vojaškim patrolam je bilo zapovedano loviti te nevarne za Avstrijo osebe. Saj se je tudi skoro od vsakega potujočega „muzikanta“ i. t. p. precej pripovedovalo, da je skrivni ogleduh te ali one sovražnike države.

Sicer v vsem tem nij nič čudnega: sum in sumničenje nij nič specijalno avstrijskega, ampak je to lastnost občnočloveške, prirojena vsem ljudem.

XIII.

Koder sem le hodil po Slovenskem, povsod sem zapazil to prikazen, da skoro vsi Slovenci, če le znajo

zdaj to, da se republika morda prvokrat je mirno rodila, in to je ugodno znamenje, ali nasprotni so jej preje omenjeni pretendenti, prestola tirjalci in njih privrženci.

Vse svet bi rad vedel, in uganja, ali se boste te republiko utrdili in obdržali ali ne.

Kedo bo to prerokaval? Lehko se reče le to, da se boste, če ima velika večina Francozov in Španjov popreje omenjene lastnosti pravih republikancev, saj nij-o več drugi kralji in cesarji ljudovladam tako strasno nasprotni, kakor so bili popreje.

Ta kratka razprava nam kaže, da je ljudovlada sicer prav lepa pa težavna stvar, kakoršna je sploh svoboda, katera se da pa uživati tudi v ustavnih monarhijah, ki so na pol republike. Dokaz so Angležka, Belgija, Holandija in druge. Tu ti pri nas bi tako bilo, da ne bi bili centralisti vneli grda in hude prepire mej narodi avstrijskimi.

O naših srednjih šolah.

(Poročilo g. dr. Lavriča v zadnjem občnem zboru Soče.)

Danes imamo spet pretresovati predmet, kateri je pri nas Slovencih uže davno in še zmrom na dnevnem redu in mora biti toliko časa, dokler vlada ne zadosti našim pravičnim tirjavam in uže dani postavi §. 19. drž. osnovnih postav. Predmet je prevažen, da bi nehali; gre namreč za to, da se vpelje slovenski jezik kot poučni jezik v naše srednje šole.

Od kar se m Slovenci zavečlam svoje narodnosti in svojih pravic, govorimo o tem v časopisih, v čitalnicah in po tabrih, to zahtevamo v dež. zborih, pa brez uspeha, ker nij to všečno našim centralistom, ki se le nemškemu jeziku poklanjajo.

Celó od učenic Slovencev in Slovanov sem slišal trditi, da to nij zljaj mogoče in tudi potrebno ne, ker niso šole zato, pravijo, da bi se jezik v njih omkul in pilil, ampak za to mora ljudstvo skrbeti in ono samo ga mora olikati. O ti ubogo ljudstvo, kaj tirjajo vse od tebe celó učeni možje! Ali nj naše ljudstvo kakor vsak drug narci zadost storilo, da nam je v starodavnih sivih časih naš slovenski jezik ustvarilo, da ga je potem skozi stoletja ohranilo! Pri nobenem narodu na svetu nij ljudstvo svojega jezika pripravljalo za znanstva, za pesništvo in za druge krasne umet-

kak tuj jezik, rajše ga govorijo, nego svoj materin. Posebno pa velika večina slovenske gospode rajše izražuje svoje misli v „regimntšprach“ ali pa v „lingua italiana“, nego v tako rečenem „materinem jeziku“.

Uzrok te prikazni se mora iskati v zgodovini celega naroda, kakor tudi v zgolovini posebnih individuvov.

Saj do zadnjega časa nij moglo se govoriti o kaki slovenski civilizaciji ter za vsa omika in tako rečena civilizacija se je posojevala iz nemške ali pa laške fabrike. Na Slovence, kakor na Jugoslovane sploh, se je gledalo v Avstriji, kakor na Kelte v Franciji, na Baske v Španji, na Litavce v Prusiji in Rusiji, to je kakor na etnografični material, kakor na „bête noire“ brez nobenih narodno-političnih pravic, za katero bi se sicer namreč sami Slovani prav nič ne brigali. Vsak vsaj en malč izobražen Slovenec je dobival in v srednjih šolah (gimnazijah i. t. p.) še zdaj dobiva celó svojo umstveno omiko v tujem, nemškem jeziku. Razvoj mišljenja, obrazovanje (bildung) abstraktnih pojmov itd., vse to izvršuje se s pomočjo tujega nemškega, pri nekterih Slovenceh deloma tudi italijanskega jezika. Takó, mej drugim, vsi omikani Slovenci najlože računijo po nemško: jaz ne poznam nobenega slovenskega gospoda, o katerem bi se moglo reči, da lože računni po slovensko, nego po nemško. Z eno besedo vse mišljenje omikanih Slovencev vrša se v formah nemškega

LISTEK.

Nektere opazke ruskega profesorja.

Spisal
prof. J. Baudouin de Courtenay.

(Nadaljevanje.)

XII.

Podobno prijaznost skušam uže ne prvokrat.

L. 1867. bil sem nekoliko mesecev v Pragi, in sicer še z boljše nedolžnim znanstvenim namenom. Namreč študiral sem v eni tamkajšnjih biblijotek ter sem obiskaval prof. Hattalo, da bi se z njim pogovarjal o jezikoslovnih vprašanjih. To vendar nij zadržalo praške policije, videti v meni ruskega agenta ter osrečiti me s svojim nadgledstvom (Polizeiaufsicht). Kedar pa se je pripeljal v Prago eden mojih prijateljev ravno s tistim namenom, takrat je bila c. kr. policija prepričana, da preti avstrijski državi velika nevarnost. Vsed tega so poklicali naju na policijo, kder je lepega obraza policijski komisar začel izpraševati vsakega iz mej naju, kde je rojen, kde se je odgojeval in študiral, zakaj je prišel v Prago, kedo je njegov oče, kako je ime očetu in materi, kako se je pisala mati, dokler se

nosti, ampak to je bila naloga in dolžnost pesnikov, umetnikov sploh in učenjakov samih. Ljudstvo si je ustvarilo jezik in ga za svoje potrebe tudi prenaraja in prav tako morajo tudi učenjaki si ga pripravljati za svoje vzvišene potrebe.

Zgodovina vseh časov in vseh narodov nam priča, da ljudstvo samo nikoli tako jezika ne omika, da bi bil zmožen za visoke predmete, za poezijo, za učene knjige. Stoprv učeni morajo jezik olikati, oni si morajo tako imenovani pisarni jezik ustvariti za svoje potrebe. Če pa naši učenjaki, profesorji, juristi i drugi, ki se Slovence imenujejo in se tudi kot rodoljubi vedo, trdijo, da naš jezik nij še dosta olikan, da bi se rabil v srednjih šolah in če pričakujejo, da ga bode ljudstvo olikalo: kažejo s tem, da jim je neznan zgodovinski pot, po katerem so se likali vsi dosedanja pisarni jeziki; kažejo s tem, da so lenuhi, ker se jim ne ljubi za razvoj svojega jezika potruditi se. Ker sami rabijo najraje tuj jezik v javnem in privatnem življenju, kajti preleni so da bi slovensčine razsvoy pospešili, potem mislijo, da tudi slovenski profesorji, za svoj narod vneti, še niso zmožni gimnazijalnih in realnih predmetov v domačem jeziku predavati.

Ne pomislijo dalje ti ljudje, da s tem, če ljudstvu nakladajo nalogo svoj jezik likati, sebe izobčujejo izmej naroda. Sami roke križem držé in menda čakajo, da bode priprost kmet latinsko slovnico, fiziko in matematiko, tožbe, rekurse i druga pravdna pisma pisal v slovenskem jeziku! Ne pomislijo dalje, da za naš narod vneti učeni gospodje so uže slovenski jezik toliko olikali, da ja mogoče vsa znanstva v njem predavati, saj v srednjih šolah; zatoraj naj se vpelje kot podučni jezik v realne in gimnazije, in s tem dosežemo dvoje. Prvič, da se naša mladina temeljito seznaní z našim jezikom, da bo znala v njem misliti in znanstveno pisati. To je neobhodno potrebno, če hočemo, da bodo naši mladeniči pravi in značajni Slovani, da bodo potem nam Slovincem služili v javnih službah. Drugič dosežemo to, da bodo naši profesorji prisiljeni naš jezik še bolje razvijati za vse znanstvene potrebe. Če so pravi vneti rodoljubi bodo tako radi delali, posnemaje profesorje drugih narodov. Prav oni so za to poklicani, le oni imajo za to največ časa in prilik, in njim je to v gotovo slavo.

Pretehtovaje take in enake razloge je naš dež. zbor o tem uže pretekla leta sklepal in v zadnjem zborovanju po predlogu sporočevalca g. dr. Deperisa odločil peticijo na ministerstvo, katero ste uže slišali. V tej peticiji tirja naš dež. zbor, naj veleslavna vlada brez zamude ukaže, kar je potrebno, da se naše srednje šole prenarade v narodnem zmislu, da se pa da nemškemu jeziku kot predmetu tista v žnost, katero ima vled naših političnih razmer.

Da se to zgodi, je zadnji čas, uže zaradi tega, ker so naše ljudske šole narodne. Naši fantiči se tam v narodnem jeziku podučevajo, zato se mora tudi v srednjih šolah tako nadaljevati. Na robe je tirjati, da bi naši fantiči znali nemški jezik uže v prvih razredih srednjih šol, kajti oni niso Nemci, ampak Slovenci. Neki kniet, kateremu so marljivega sina iz prve latinske šole izvrgli zaradi neznanja nemškega jezika, se je temu kaj čudil meni rekoč: „Za Boga, kako more moj sin uže v 11. letu nemško znati, saj je Slovenec ne Nemeč, in ne v Brdih ne v Gorici ne sliši nemško govoriti. Da se dosta nauči, da se tudi nemškega jezika nauči, zato ga hočem pošiljati v šolo. Slovensko naj gg. profesorji predavajo fantom vse, kar se imajo učiti in v osmih letih se tudi nemščine dovolje naučijo.“ Tako ja govoril kmet in je pravo zadel. Vi vsi ste gotovo tudi tega mnenja, zato Vas prosim, potrdite odborov predlog, da imamo veleslavnemu ministerstvu v podporo dež. zbora kratko peticijo v tem zmislu predložiti.

Ta naš namen sem gori omenjenemu kmetu razodel in tega je bil on prav vesel, to ja rekel je: „Menda vse to uže pomagalo, če ne pritisnemo mi kmetje s kako proujo.“

Slovenski te besede so pa mene razveselile, ker dokazuj-jo, da se ta mož zaveda, koliko veljaja in imajo veljari naši posestniki, kake pravice imajo in kake dolžnosti do naroda. V imenu odbora stavjam toraj predlog, na se naše županje povabijo, da pristopijo s posebno peticijo omenjeni peticiji našega deželnega zbora.

Liberalnost po kopitu ustavovercev, kakšna je! ha! ha!

15. t. m. je predložil ministerški predsednik, knz Adolf Auersperg državnemu zboru načrte postave zaradi direktnih volitev v državni zbor. Nepotrebno bi bilo, da bi danes še enkrat pretresali namen, cilj in pomen direktnih volitev; to smaj uže storili v večih dolgih člankih in bo tedaj lahko vsak naših pazljivih čitate-ljev v tem obziru natančno podučén; danes hočemo samo ministerški načrt volilne reforme podvreči pravični kritiki in krivico, katera se specijalno nam Slovincem hoče napraviti v direktnimi volitvami dokazati. Vled načrta po ministerstvu predloženege pride na vsako kronovino po volilnih skupinah razdeljen, sledeče število poslancev v državni zbor:

	Veliko posestvo.	Mesta in trg. zbornice.	Kmetске občine.	Skupno število.
Češko	23 (15)	38 (20)	30 (19)	91 (54)
Dalmacija	1 (1)	2 (1)	6 (3)	9 (5)
Galicija	20 (13)	16 (7)	27 (14)	63 (33)
Dolenje-Avstr.	8 (5)	19 (8)	9 (5)	36 (18)
Zgornje- „	3 (2)	7 (4)	7 (4)	17 (20)
Solnograško	1 (2)	2 (1)	2 —	5 (2)
Štajersko	4 (3)	10 (5)	9 (5)	23 (13)
Koroško	1 (1)	4 (2)	4 (2)	9 (5)
Kranjsko	2 (1)	3 (2)	5 (3)	10 (6)
Bukovina	3 (2)	3 (1)	3 (2)	9 (5)
Moravsko	9 (6)	16 (9)	11 (7)	36 (22)
Silezija	3 (2)	4 (2)	3 (2)	10 (6)
Tiroljsko	5 (3)	5 (2)	8 (5)	18 (10)
Vorarlberško	— (—)	1 (1)	2 (1)	3 (2)
Gorica in Gradiska	1 (1)	1 (—)	2 (1)	4 (2)
Istrija	1 (1)	1 (—)	2 (1)	4 (2)
Trst	— (—)	4 (2)	— (—)	4 (2)
	85 (58)	136 (67)	130 (78)	351 (203)

Številke pod oklepom pomenijo dosedanje število poslancev državnega zbora.

Iz tega razvidimo, da se je porastlo število vseh poslancev v državnem zboru od 203 na 351, ali za 37, tako sicer da se zadrži pomnoženje kakor 1:1.46 v velikem posestvu, kakor 1:1.66 v malem posestvu in kakor 1:2.03 v mestih in trgih. Pravo ljudstvo in največ krvavega in denarnega davka plačujoče malo posestvo je zastopano po le 1/3, mej tem ko imajo veliki posestniki in meščani 2/3 poslanskih stolov v svojih rokah.

Pri nas na Goriškem je v tem obziru razmerje tako, da 50.000 meščanov, obrtnikov in velikih posestnikov voli 2 poslance; 150.000 malih posestnikov po deželi pa tudi 2 poslance, tedaj je vsak tudi še tako spriden meščan toliko vreden, kakor trije deželani. Ravno tako ja po celi Avstriji goldinar, ki ga plača mali posestnik 2 krat, v nekterih krajih tudi 3 krat manje vreden, kakor goldinar meščana, ali velikega posestnika.

Tudi v drugem obziru je v Avstriji mali posest-

nik in deželan veliko manj vreden od meščana in velikega posestnika; mali posestnik bode volil, kakor dozdaj, posredno po svojih volilnih možeh; vsakih 500 navadnih kmetških volilcev bode volilo enega volilnega moža; on mora prestati proces čiščenja in samo po tem procesu udobljén ekstrakt volilcev sme se približati volilni urni. Pa zbog tega čistilnega procesa še zmerom ne postane toliko vreden, kakor meščan; po 500 volilnih izvoljen volilni mož ne voli z listki, kakor obe drugi skupini, ampak ustmeno. Nu, ali nij to liberalno? Potem pa bo še kedo zabavljal, da nij ravnopravnosti v Avstriji!

Veliki posestniki in meščani voljo sicer direktno in pisмено, a ministerstvo je preskrbelo tudi v tem obziru, da se lahko prepriča, kako je vsakdo volil; volilci smejo namreč samo po listkih od uradnih jim poslanih in zaznamovanih glasovati. Tako je ustavovorno ministerstvo preskrbelo se svojim načrtom nove volilne postave, da bode zagotovljena nadvlada ustavovercem; tako je zaradi tega resnico in fakične razmere popolnoma prezrlo in opozicijo le toliko v poštev jemalo, kolikor je bilo treba zaradi imena in lastne koristi in tako je v tej pohlepnosti pozabilo še na katekizem liberalizma; pa za danes pustimo to, ker smo se namenili govoriti le ob uplivu načrta volilne reforme na nas Slovence; le toliko naj omenimo, da je celo „Neue freie Presse“ sram tega ustavovernega načrta, ker se je v enem svojih zadnjih listov izrazila, da bi bilo marskaj želeli gledé svobodnejše volilne postave; pa da se je treba za zdaj s tem načrtom dovoliti zaradi discipline, katera ja potrebna v nevarnosti.

Ozrimo se zdaj po Slovenskem, kako smo mi obdeljeni s poslanci po načrtu nove volilne reforme:

Kranjsko dobi 10 poslancev; 120 velikih posestnikov, kateri v primeri z občinami ne plačajo še davkov za 1/2 poslanca, voli 2 poslance; mesta in trgi volijo 3 poslance in kmetске občine 5 poslancev. Oba poslance velikih posestnikov bosta Nemškutarja, tak bode tudi najbrže 1 poslanec mest in trgov, tedaj bo imela Kranjska k večemu 7 narodnih poslancev.

Na Štajerskem so poslanci tako umetno v ustavovornem zmislu razdeljeni, da na priliko mesta, trgovski zbornici in veliki posestniki dobé 14 poslancev, deželani pa samo 9; nadalje so slovenski volilni okraji tako umetno združeni z nemškimi, da dobi najbrže 40000 Slovencev 2 poslance in v jako srečnem slučaju 4 poslance, mej tem ko pride na 70000 Nemcev na Štajerskem 19 in najbrže 21 poslancev, tedaj na vsakih 33 do 35.000 Nemcev 1 poslanec in na vsakih 200.000 Slovencev tudi 1 poslanec, tako da velja na Štajerskem vsak Nemeč toliko kakor 6 Slovencev.

Na Koroškem je po jako umetni razdelitvi volilnih okrajev skoro gotovo, da 120.000 Slovencev ne dobi niti 1 poslanca.

V Istriji je mogoče Slovincem spraviti z veliko silo le 1 poslanca v drž. zbor, in v Trstu še enega ne. Kako pa na Goriškem? Naša grofija voli 4 poslance.

In sicer voli veliko posestvo cele kronovine enega poslanca, mesta, trgi in trgovska zbornica in sicer: Gorica, Kormin, Gradiska, Cervignano, Tržič, Grado, Tomin, Kobavid, Bovec, Kanal in Ajdovščina skup tudi enega poslanca.

Kmetске občine 2 poslance in sicer okraji: Gorica, Kanal, Ajdovščina, volilni kraj Gorica; potem Tomin, Bovec in Cirkno, volilni kraj Tomin 1 poslanca; nadalje okraji: Gradiska, Kormin, Cervignano in Tržič z volilnim krajem Gradisko, potem Sežana in Komen z volilnem krajem Sežana 1 poslanca.

Kakor bode vsakdo razvidel, imajo v velikem posestvu Italijani večino, ker na Furlanskem je malo malih, pa dosta velikih posestnikov, ravno tako ima na

jezika, njih umu je prisvojena nemška logika.

Pa ne samo v šolah odgajajo se Slovenci v nemškem jeziku, celo doma „gospodski“ otroci se morajo od samega začetka vaditi prevladno v nemškem govoru; kajti po nemško odgojeni stariši, pri tem v globljim srca zamčujoči slovenski jezik, volijo si za „hof-sprache“ in „mattersprache“ namreč nemščino z odstranjenjem nezahtnega slovenskega jezika. (V nekterih gospodskih „slovenskih“ družinah rolo „mattersprache“ igra italijanščina). Gospodski stariši, kateri bi popolnoma odkritosrečno odgojevali svoje otroke v „materinem“ (?) jeziku, se dajo lahko na prstih sešteti. Večkrat imel sem prilžnost slišati od gospodov, posebno pa od gospoj in gospodičin: „Mi doma konverziramole ne nemško ali pa italijansko; samo z deklami in hlapci govorimo slovensko.“ Tista gospola se je navadno strašno čudila, da jaz sem govoril z njo rajše po slovensko, nego, naprimer, po nemško. (Sicer jaz, kakor postranski opazovalec, nijsem tega delal vled kake posebne vnetosti za slovensčino, ampak le zbog tega, da bi intel zmerom prilžnost, slišati to ali ono slovensko narečje in sam se mogel vaditi v slovenskem govoru).

Ko sem bil enkrat v ljubljanski čitačnici, je bilo tam tudi zraven dosta odlične „slovenske“ gospode. Pa vendar ta „slovenska“ gospoda je govorila mej soboj le po nemško; samo s točaji i točajkami so ti gospodje kazali svoje „rodoljublje“, govoreči z njimi v

„materinem“ jeziku. Tudi z manoj so govorili ti gospodje slovensko, kajti „tujem moramo kazati, da spoštujemo dragi nam materin jezik.“ Saj tudi vse demonstracije izvršujejo se v materinem jeziku.

Tedaj notri v srca zamčevati slovenski jezik, na videz pa kazati strašno vnetost zanj, s temi besedami je izraženo obnašanje starše slovenske gospode z materinim jezikom. Kajti večna mladega pokolenja slovenske gospode se uže ne sramuje rabiti „materinega jezika“ tudi v vsakdanjem življenju, ter je gotovo, da napredek v tem obziru bo zmerom veči. Kar pa še moram zabilježiti, to je, da se goriški Slovenci sploh veliko manje sramujejo govoriti po slovensko, nego gospodski prebivalci bele stolice Slovencev. To je gotovo v zvezi s tem, da v Gorici je vsaj eden slovenski advokat, ki, ne gledé na vse overe in rogoviljenja, uraduje samo v slovenskem jeziku, mej tem ko v beli Ljubljani nij nobenega tako odločnega.

V zaničevanju „materinega jezika“ od strani slovenske gospode nij nič čudnega, kajti nij tako davno, kedar slovenski jezik je bil jezik „sužnjevc kmetov“, „sklavov“; prejšnji pa posestniki teh sužnjevc so se šteli ali mej Nemce, ali pa mej Italijane. Kedar pa se je iz nedrija osvobojenega slovenskega ljudstva razvila nova baža slovenske gospode demokratičnega izvira, se je tem nič manje ta nova gospoda v svojih šegah in navadah asimilirala (upodobljala) uže obstoječi stari, aristokratični gospodi. Ker pa mej gospodske navade

spadalo je tudi rabiti v navadnem življenju nemščino ali pa italijanščino z odstranjenjem slovensčine, se je tudi nova gospoda, želeč biti res gospodska in aristokratična, morala podati tudi ti stari navadi, temveč da nij bilo nobenih faktorov čisto narodnega izobraževanja, nij bilo ne slovenske literature, ne slovenske šole ter vsa omika Slovencev se je vršila v nemških šolah in s pomočjo nemške, deloma tudi italijanske. Še le občnoslovensko narodno gubljenje v Avstriji je vzbudilo tudi v nekterih Slovincih potrebo narodnega izobraževanja in razvoja vseh duševnih sposobnostij na narodni podlagi s pomočjo „materinega“ jezika. Ta potreba je porodila slovensko literaturo in slovensko narodno politično življenje. Pa vendar, pri vsem svojem napredovanju, je slovenska literatura še zdaj tako majhna in zastopa večidel tako ozke in skoro izključivo „ljudstvene“ potrebe, da vsak Slovenec, ki želi si pridobiti višjo, znanstveno ali pa umetniško omiko, bi ostal strašno na zadi v primeri z omikanci drugih narodov, če bi se obmejil na samo slovensko literaturo, ter je vled tega prisiljen posluževati se tujih literatur. Gotovo, napredek slovenske literature bo zmerom veči; pa vendar mislim, da še mnogo vode uteče, dokler slovenska literatura dojde do te stopinje dovršenosti, da bi mogla zadostovati celó skromnim potrebam občnega izobraževanja uma in občnoslovenske omike sploh.

Furlanskem vsako gnezdo privilegije mesta, mej tem ko se je nekoliko naših obrtnijskih in močnih trgov, spustilo iz skupne mest in trgov, potem pa odločuje največ mesto Gorica; torej v skupini mest in trgov gotovo ne bomo mi zmagali.

V prvi skupini kmetijskih občin sta združena dva slovenska okraja s 4. italijanskimi; da bi se bila saj še goriška okolica združila s to skupino, pa bi bili Slovenci prodrli v tej skupini s svojim poslancom, a tako gotovo ne bodo in Kraševci bodo na Dunaji po Italijanu zastopni, če jih Italijani ne vkljubajo s tem, da jim zopet volijo Orneto. Le v drugi skupini kmetijskih občin je zagotovljen Slovenski poslanec.

Tedaj bo imelo 132000 Slovencev na Goriškem 1 poslanca, 65.000 Italijanov pa 3 poslance, in velja po tem računu 1 Italijan za 6 slovencev.

Če pustimo govoriti ščevilke tako se nam pokaže naga nepravilnost in velika, neodgovorna brezobzirnost naših nasprotnikov: 1.300.000 Slovencev zastopanih po 10. poslancih; na enako število Nemcev pa bi prišlo potem računano najmanj 40 poslancev. Če ne prav enake, potem podobne razmere so na Češkem, Moravskem, Poljskem, iz kratka povsod, kder Slovani živijo.

Ustavoverci hočejo z volilno reformo kontumacirati nas Slovane, to prejasno številke kažejo; in kaj bi imeli mi Slovenci in Slovani iskati v parlamentu, ki bi skup prišel po takem načinu. Pot in politika bodočnosti, če obvelja volilna reforma, nam je zaznamovana; vsak rodoljub slovenski in slovanski mora to pot za pravo priznati: mi ostanemo pri domačem ognjišču in pustimo ustavovercem vajat v rokéh, naj oni vladajo na Dunaji, dokler morejo in dokler ne pride čas kazni za slabo dejanje. Noben slovenski poslanec ne sme in ne more več v dunajsko lesenjačo. Naš pasivni upor naj bo živ protest proti kontumaciranju in veliki krivici, katera se nam godi pod to vlado. Mej tem pa ne pozabimo napredka na duševnem in gmotnem polju; vse naše moči posvetimo naši lepi domovini in izobraženju našega vrliga naroda, kajti krivica bo padla, narod, ki napreduje in se zaveda, pa bo gotovo živel in dospel čez dolgo in kratko do vseh svojih pravic. Bratje, ne udajmo se!

Kam smo prišli z ustavoverno moralo!

Kakor smo sporočili v zadnjem listu, se je v nemški državi nekaj zgodilo, kar javno mnenje vznemiruje in vsem poštenim nemškimi časniki povod daje, da z osupnostjo in opravičeno strastjo pišejo, dasiravno nij vsa ta reč po pojmovih naših ustavovercev vredna tolikega hrupa, kajti pri nas so take reči tako navadne, da je javno mnenje o tej zadevi pri nas manj ali več otrpnilo.

Dva nositelja visoko-aristokratskih imen, kneza Putbus in Biron, pa en visok uradnik, državni svetovalec Wagener, porabili so v Berlinu svoj visoki stan in svoj upliv, da so si pridobili koncesije za železnice, da jih potem po visokih cenah drugim prodajo. Pri nas v Avstriji je to kaj prav navadnega; koliko jih je pri nas obogatelo, ker so znali z veliko spretnostjo zlorabiti zaupanje volilcev ali države ter svojo visoko službo ali pa svoj glas v parlamentu prav lepo kapitalizirati, ne boječi se, da bi jih zadel kak paragraf kazenske postave, ali pa javnega mnenja ostra solba, temveč nahajamo mnogo takih trgovcev s tujim blagom in blagom na visokih državnih mestih uživajovih občno čiščenje. In kaj živ svet jim celó zavida njih srečo.

Se veči se kaže razlog-k mej tu in tam, če se pomisli, da v Berlinu se je drznil navaden pravdosrednik, pöbzanski žid, javno v parlamentu tožiti vsegamogočnega državnega svetovaleca in referenta v ministerstvu zunanjih zadev, tedaj prvo osebo za ministrom samim zaradi malenkosti 20.000 tolarjev in sicer na občno pohvalo poslancev in mej ploskanjem poslušalcev na galeriji, mej tem ko se ministri, nijso upali na dan z najmanjšim poskusom, da bi reč pokrili z debelo plahto in rešili stanovsko čast tako viskih osob. V takem slučaju bi se bila na Dunaji najbrže žid in državni svetovalec zedinila ter koncesije še nadalje upotrebovala v korist lastnih žepov in na škodo države in ljudstva, kakor se je zgodilo v zadevah gališke istočne železnice mej ekscelenco Gaskrom in baronom Offenbachom, ali pa v eni nam bližnjih kronovir, kder so nektere merodajne osebe pridobile si koncesijo neke železnice, katero so precej prodale z dobrim profitom društvu Radolfove železnice. Iz ravno tega namena se od večih strani zdaj močno zabavlja proti predelski črti, ne brigajočih se za neprecenljivo škodo, katera se s tem napravila naši deželi in njenemu delu slovenskega ljudstva, katera je večinoma odvisno od zasluzka, ker Tržaško-Loška železnica bi utegnila vendar dotičnemu konsorciju odvračati kako dobro kupnjo.

Resnično je sicer, če se reč pogleda s splošnega stališča, da se ne more nihče rogati temu, če kedo proda s profitom kako koncesijo, s katero ne more ničesar pravega početi; a da se podeljuje koncesije s katerimi so združene v časih garancije obratij, oproščenja davkov, odkupila posestev po državnih pogojih in več takih in onakih privilegij; da se take koncesije, katere zbog omenjenih privilegij predstavljajo vrednost

večih milijonov, takim ljudem, od katerih se z gotovostjo more soditi, da ne bodo koncesije same rabili, in da od druge strani kavalirji in visoki uradniki in židje sklepajo najčudnejše aljanse (zveze) z namenom, prilaistiti si enakih koncesij in da so na posled od takih osobnih vprašanj odvisna glasovanja v najvažnejših zastopih in torej rešenja vseh državnih opravil: to mora se žalostjo napolniti vsako za Avstrijo čuteče srce in vsak n-oficijozen Avstrijan mora se bati pri takem žalostnem položaji za obstanek Avstrije, kajti kmalo po imenitnem izreku Jugurtha: „O venalem urbem i. t. d. je tudi stari Rim zgubil svojo svobodo in postal žoga v rokah razpušenih pretorijanov (vladajočih vojakov) in po teh namiščenih krvoželjnih in tiranskih cesarjev.

In če se vidi, kako se na Pruskem precej srčno nastavlja nož, da se spodreže prva koraninica nevarnega raka, kateri je pri nas uže močno v meso segel in kroničen postal; če si predočimo pošteno jezo in razkačenost, katero je na Pruskem uzročila vest, da so omenjene 3 visoke osebe barantale s koncesijami in in zraven dobile samo 20000 tolarjev; če pomislimo nadalje, da ne samo nemško ljudstvo, ampak tudi večina časnikov, poslancev in pruska vlada sama mrzi one osebe hoče to umazano reč do konca razkriti svetu ter pravici dati zadoščenje, mej tem ko se pri nas v Avstriji v ravno istem času, ne brigaje se za lep izgled v bližnji državi, poljskim poslancem meni nič, tebi nič ponuja koncesija neke železnice s 5 % garancijo obratij, da ostanajo v državnem zboru in pri glasovanju za volilno reformo dajo svoje glasove vladnemu predlogu: vprašamo vsakega, kedor ima zdrave možgane, kedo ne bi obupal in dvomil, da se pri nas reči kedaj zboljšajo. Pri takem položaji mora vsak za Avstrijo čuteči državljan vsklicati: Srčna Nemčija! Ubo-ga, čez uboga Avstrija! — Lucanus.

Dopisi.

Iz Standreža 17. febr. [Izv. dop.] Lansko leto meseca avgusta je v n-ši vasi gorelo. Bila je nevarnost, da bi se ogenj ne bil čez vso vas raztegnil in jako hvaležni moramo biti gg. železniškim uradnikom iz goriške postaje, ki so z gasilnico prihiteli nam na pomoč ter obva ovali nas velike neareče. Ker so se pa tudi občinarji pri tej priliki pohvalno obnašali, zato je postista zavarovalnica, pri kateri je bilo zavarovano gorelo posloje, naši občini podarila 12 gl. Vsak pameten človek je mislil, da bodo naše županstvo temu denarju še iz občinske blagajnice kaj pridalo in kaj gasilnega orodja kupilo, ker ga jako potrebujemo. Toda kaj ukrenejo naši modri občinski očetje? — Kmalu po prejetem daru sklenejo — ta denar zapiti in precej prvo nedeljo potem je županstvo pred cerkvijo oznanilo občinarjem, da naj gredo k podžupanu J. N., da bodo darilo po grlu pogurali! Le škoda, da nij bilo bivšega župana prvi tem oznanilo narzočnega, kajti on bi bil gotovo zoper to protestiral. Keder pa se hoče modrosti učiti, naj popraša pri naših občinskih očetih po nj j.

Z Brd 16. febr. (Izv. dop.) Kedo je uzrok, da hodi poslušati tako malo poljedelcev izvrstne govore g. prof. Povšeta, doktorja kmetijstva? (Naj mi nihče ne zameri, če pravim doktor; kajti kedor poslušajo njegovo temeljito, na tančno in popolnoma razumljivo razlaganje o kmetijstvu, mora nehote priznati, da g. profesor zasluži ta naslov.) Srce mora boleli ukaženega poljedelca, ko vidi bele, skoraj prazne klopi pred našim očetom kmetijskim, ki se toliko muči brezplačno iz lastnega nagiba poljedelstvo, naj važnejšo stroko v naši Avstriji na najvišjo stopnjo povzdigniti.

Prvi bi lahko sloveli mi Goričani v Avstriji, da, celo v Evropi, bodisi v vino-sadjereji, ali v vrtnarstvu, samo ako bi umeli v svojo korist obrniti naključje ali pravo za pravo srečo, da imamo tako malo obnebj, tako dokazuje g. Povše.

Toda ož žalosti! Na kako stopnjo blagostanja bi lahko dospeli, ako bi zraven milega obnebj se še po podukih našega ljubega kmetijskega očeta držali ali srece mi hoče pokniti, ker so gospod oča v nedeljo 16. svečana naznanili, da ako ne bodo v treh nedeljah od 16. naprej več poslušalcev, bodo prisiljeni z nedeljskimi poduki prenehati; akoravno se jim je uže na obrazu bralo, da s teškim srcem prenehajo se svojimi predavanji, v katerih nam s kalamitom (tako pravimo kmetije reči, s koje se lahko zakladi nadejo) svoje učenosti kažejo, kde so zakopani zakladi milijonov v naši slovenski zemlji.

Prosím, za Boga, v imenu kmetijskega napredka „Sočine“ čitatelje, da se z-tramite vender in pomagata iskati denarja v naši zemlji s tem, da pridé v nedeljo 23. svečana k nedeljskemu poduku vsaj 50 poljedelcev. Tiste, ki ste prepričani, na kaki nizki stopnji je še kmetijstvo na Goriškem, dokažite kmetom kake koristi si lahko prisvojijo pri takih podukih.

A. F., briški kmet.

V Trstu 10. febr. [Izv. dop.] Zadnjič sem Vam obljubil dejati na rešeto nekoliko tistih mož, ki so podpisali prošnjo, da se pridene rojanski šoli še III. razred z italijanskim podučnim jezikom. Ta moja objuba je našega vrliga g. župana Frluga o in njegovega aljutanta g. Bonina jako vznemirila; posvetujeta se uže več dnij v Pertotovi krém, kako bi se otrsela pšic, katere sta „Soča“ in „Slov. N.“ v ta dva stebra magistratskega polasče ja nastrelala; najela bosta gotovo kakega novega advokata zgubljenih praved, ker se je prvi tako slabo obnese! Da pa tema dvema gospodoma pomagam, ja še enkrat javno pozovem, da naj se uže enkrat opravičita, zakaj sta prošnjo za italijansko šolo skovala in potem za podpise ljudi sleparila. Kajti, da sta na prošnjo ljudi se sleparijo lovila, to je jasno kskor beli dan. Kedo n. pr. je Vam, g. Frluga, dal oblast, da ste podpisali na prošnjo rojanskega mlinarja, ki nij vedel za kaj gre, dokler mu drugi nijso tega povedali? — Kakovo pravico ste imeli podpisati svojega brata, ki je tisti čas na Ogrskem bival? — Ali je pošteno, da ste takrat, ko ste bili pri kmetu Antonu Frlugi, njegovo hčer silili, da je podpisovala svojega očeta, katerega nij bilo doma? In zdaj se mož jezi, da stoji njegovo pošteno ime na nepošteni prošnji za italijansko šolo!

In Vi, g. Bonin, imate posebno zaslugo za to, da ste vjeli podpis g. Primožiča, kajti ko se na županovo prigovarjanje nij hotel podpisati, ste ga šli Vi lovit in res ste ga vjeli. Vi menda mislite, da če Vi pošljate svojega sina v Skrkoljo v italijansko šolo, da se morajo tudi naši slovenski sinovi poitalijančiti. Pa le počakajte! Še nij bila za-lnja ura. Še ste od nas odvisni, še živite od našega kruha, od kruha poštenih slovenskih kmetov, katerim so hlinite in katerih sinove lakonstvu izdajate. Vsako delo je vredno svojega plačila in tudi Vi mu ne o-lideto!

O tisti smeti pa, ki je bila uže večkrat od burje in juga iz rojanske čitalnice pomodena, se mi ne zdi potreba besed izgubljati. Saj ga vsak pozna kakor slab denar.

Politični pregled.

15. t. m. je tedaj vendar ministerski predsednik, knez Adolf Auersperg z dovoljenjem Nj. Veličanstva predložil državnemu zboru načrt postave o volilni reformi. Ta načrt je razdeljen v dva dela; prvi spreminja osnovno postavo o državnem zastopu od 21. decembra 1867; da ta del obvelja, je potrebna večina dveh tretjin; drugi del pa obseza razdelitev volilnih okrajev in število poslancev; ta del potrebuje samo navadno večino. Postava o delegacijah se tudi nekoliko spreminja, pa ne bistveno, ker bodo delegacije voljene po novem državnem zboru, pa zmerom po starem načinu, namreč da poslanci vsake dežele izvolijo svoje delegate; proti temu se roga „Neue freie Presse“, ker se jej zdi še premalo centralistično, ona bi rada, da bi se delegatje iz cele skupine in ne po deželnih kurijah volili.

Po novi volilni postavi se volijo državni poslanci za 6 let; vse drugo o novi postavi, kar nas Slovence zadeva, smo omenili v uvodnem članku.

17. t. m. je imel ustavni odsek sejo, da pretresuje postavo o volilni reformi. Precej s konca seje je izrekel poljski poslanec Groholsky, da na Poljskem je vse prepričano, da taka volilna reforma nij mogoča brez preziranja pravic deželnih zborov, in da izpeljana pomeni ustavolom; naj bi se tedaj gospodje ustavnega odseka ne čudili, če on v svojem in imenu svojih kolegov ustavnem odseku naznanja, da se ne bodo več udeležili posvetovanj tega odseka gledé volilne reforme. Ko je to izrekel zapustili so gališki 3 odsekovi dvorano.

Ta izjava je jako važna in dela mnogo skrbij ustavovercem; boje se, da popustijo vsi poljski delegatje državni zbor, in v resnici jih je uže polovica napovedalo svoj izstop; druga polovica pa bude skoro gotovo tudi za njimi potegnula. Ministerstvo s Goluchovskim vred nij tedaj nič opravilo s poljsko delegacijo.

Zdaj je vrsta na Dalmatincih; ministerstvo je poklicalo namestnika generala Rodiča na Dunaj, da bi dalmatinske poslance obdeloval. Vsi dalmatinski Srbi želé, da njih poslanci zaradi kake železnice ne skočijo v ustavoverni tabor in gotovo bodo zgubili dalmatinski poslanci vse zaupanje pri svojih volilcih, ako se izneverijo federalistični opoziciji. Če tedaj Dalmatinci, Poljaki in poslanci iz Trsta, Goriškega in Istre zapusté državni zbor, potem ne ostane v državnem zboru še zadostno število ne, da bi se zamoralo sklepati in ministerstvo bude pri kraji se

latinsčino. To sluteče, se pa ustavoverno ministerstvo na vse kriplje trudi, da bi vsaj južno-deželjske poslance sebi pridobilo.

Kakor smo uže rekli: ti zadnji poslanci delajo proti volji svojih volilcev, če ostanejo v drž. zboru in se ne sklenejo z opozicijo v tako važnem trenutku; naj bi tedaj dobro premislili, kaj delajo in koliko odgovornost prevzamejo oni, če v odločivnem trenutku ustavobezni postanejo, kakor so uže enkrat postali pri glasovanju za posilne volitve.

Te dni se bodo tedaj na Dunaji godile jako važne reči, od katerih je mnogo odvisna prihodnost Avstrije; Bog daj, da vendar enkrat pravica zmagaja nad laži-liberalizmom.

V ogrskem parlamentu traja še zmerom debata o proračunu; posebno ostra je bila debata o povečanju civil-liste za kralja, kateremu se je skrajna levica strastno ustavljala. Poslanec Tisza pravi, da je povišanje civil-liste velik pogrešek sedaj, ko ima dežela ogromen deficit. „Sto agitatorjev na čelu monarhičnega vladanja toliko ne škodujejo, kolikor sam ta vladni predlog. In zato moram nehote vprašati: Kako, je-li ogorski kralj obdan od resnih državnikov ali uklanjajočih se dvornikov? Dvornik mora vladarju povedati, kar je prijetno, državnik pa, kar je resnično, če prav nij prijetno.“ Konečno se je predlog z 229 proti 44 glasovom sprejel.

Iz Českega dohajajo vesti, iz katerih se posnema, kako velikanska je bila ondot agitacija za podpis peticije na cesarja; čez 300.000 podpisov kinča pole adrese in blizo 4000 občinskih zastopov je k adresi pristopilo; samo v Pragi je podpisalo peticijo blizo 17.000 možev in vsi srenjski zastopniki. To je velikanska manifestacija, kateri se bomo menda tudi mi Slovenci vredno pridružili.

Španski bivši kralj se je odpeljal čez Portugal in Francijo domu v Italijo; med tem se je na Španskem popolnoma in prav mirno ustanovila republika, katera se na Španskem povsod in tudi od inostranskih držav priznava; v prvo so jo priznale ameriške združene države. Zbornica poslancev in senatorjev skup ima zdaj vladarsko moč in je zvolila novo ministerstvo, v katerem sedi Figueras kot predsednik in Castelar, znamenit, po celem svetu poznan republikanec in učenjak, kot minister zunanjih zadev; izvoljenih je še 5 družih republikancev v ministerstvo.

Figueras je pri svojem nastopu izrekel, da se nadja, da se bo republika držala ter uplivala na to, da postane ves latinski svet republikanski.

Španci in Francozje imajo zdaj res lepo priliko, pokazati svetu, da so zreli za ljudovlado in tedaj na večji stopnji, nego drugi narodi.

Na Turškem je uže zopet ministerska kriza; vezir Rušdi paša je odstavljen in namesto njega postavljen za velikega vezirja Essad paša.

V Bosniji Turki uže zopet preganjajo kristjane; mnogo jih je ubežalo v Srbijo.

Razne vesti.

(G. prof. Baudouin de Courtenay), ki je od meseca aprila v Gorici bival ter tudi mnogo po Goriškem in Gorenjskem v znanstvenih namerah potoval, je 15. t. m. zapustil naše mesto ter se podal v Milan, od koder se čez nekoliko tednov povrne in potem še naša Brda, beneške Slovence in Režijo preštudira.

(Iz vipavske doline) se nam piše 18. t. mesec: Zadnja „Soča“ je povedala, kako se nekateri goriški rogovileži slovenski napis nad štacuno g. Hadolina onesnažili. Nas vse je ta slavni čin naših ital. bratov(?) strašno razkačil. To tedaj so tisti naši prijatelji, ki so nam pred nekoliko tedni bratovsko zvezo zoper Nemce ponujali? Lepa hvala za take zavezovalce, ki nam še toliko pravični niso, da bi nedolžen slovenski nadpis pri miru pustili! — G. Hadolina pa v tolažbo povem, da se ga bomo od slej bolje spominjali, nego smo se ga do sedaj. Imamo tudi mi nekaj cvenka, vsaj toliko, da brez našega denarja bi goriški italijanissimi lazili po Gorici suhi kakor pajki.

(Goriška čitalnica) se ta predpust menda najživahnejše giblje od vseh družih, mnogih družtev goriških; posebno krasen je bil zadnji ples v saboto, pri katerem je plesalo kadrijlo do 24 parov in mnogo gospodičin in gospodov je moralo gledati zbog pretesne

ga prostora. — Vsako sredo so v čitalnici mnogo obiskovane plesne vaje, katere se smejo po vsej pravici imenovati prijetni domači plesi. — V nedeljo bo zadnji ples, kateri obeča najsijajnejši biti; pričakuje se mnogo gospode iz mesta, okolice in celo iz Vipave in Ajdovšine. — Stem plesom se sklene predpust, a ne brez da bi bilo preskrbljeno tudi za po tve veselice. Kacih 44 pevcev se uže zdaj pravi na petje pri postnih besedah; pevovodja, g. H. ibar jih uči najlepše in tehtnejše slovenske, srbske in česke pesmi in zboru, za gled-sne igre je tudi uže deloma preskrbljeno, in tako se smemo nadjeti, da bode naša čitalnica, v kljub preprirom, ki so nastali iz konca, vendar letos tako urno napredovala, da si pridobi še mnogo več časti in udov.

(Noviški dopisnik) iz Gorice se je po stari navadi šah, ali hotel šahiti, da narodna tiskarna napravi „filialo“ v Gorici; te šale so se poprijeli nekateri nemški listi in tudi naša ljuba tetka „Görzercer“ je naglo hlastnila po onej novici, zraven pa še jezno dostavila, da gre tukaj najbrže za kako narodno agitacijo in da, če se uže kaj tacega namerava, naj se ne obrekuje goriških dobrih tiskarnic. — Mi poznamo predobro noviškega dopisnika, kateri sé svojimi dopisi jezno grize neko vez, s katero so ga zvezali mladi in dobro vemo, kak namen je imel z omo iz pol pazduhe potegnjeno ustico. — Zatorej pa lahko rečemo „Görzercer-Zeitungi: Ihr Don Quixotte hat schon wieder einmal gegen Windmühlen gekämpft!“

(„Dunajski sonetje“), ki so luskno poletje vzbudili mej Slovenci veliko sensacijo, izšli so v II., nekoliko pomnoženem natisu skupaj v enem vezku. Vezek, brošura, velja 50 kr. ter se dobiva pri g. J. Stritarju na Dunaju (III. Marokkanergasse 9.) Priporočamo jih prijateljem slovenskega slovstva in tudi slovenskim-politikom.

(Najtežje kládivo na svetu.) V Permu na Ruškem so velike državne fužine, v katerih dela 3000 delalcev in je mogoče 500 centov jekla na enkrat uliti. Sedaj se za obdelovanje železa pripravljajo velikansko kládivo na par, ki bo le 1000 centov teško. Nakovalo tega kládiva se je takoj na mestu, kjer bo le stalo, ulilo in ima 11000 centov teže. Sama podloga, katero so morali globoko zidati, je veljala 300.000 rubljev. (Sl. Nar.)

(Divja zver), najbrž ris (luch) je v Gorjancih nad Konstanjevicu umoril enega kmetu in njegovega konja ter obema kvi izpil. Tako se piše iz Konstanjevice. Ris je moral v Gorjance priti iz hrvatskih gozdov. Na Kranjskem ga uže dolgo naj bilo. (Sl. N.)

(Adresa na cesarja) se po Goriškem še zmerom podpisuje; danes se nam poslane občine Črniče, Rihenberg in Šempas dotično pole podpisane od vseh dotičnih starešinstev in od mnogih drugih veljakov dotičnih občin, podpisi so vsi lastnorodni. Bog živi starešinstva, ki se ne ustrašijo vsake burje!

(Francozi i Slovani.) Večkrat smo imeli uže priložnost opaževati, da od zadnje francozsko-nemške vojske sem se Francozi vedno boljje za Slovane, za njihove kulturne in politične razmere zanimajo. Posebno republikanski časopisi francozski večkrat poudarjajo, da si morajo Francozi mej slovanskimi narodi pridobiti zanesljivih zaveznikov zoper skupnega sovražnika — Nemca. Da se pa to doseže, treba, da se oba naroda francozski in slovanski tudi dobro izpoznavata. Za tega delj se je združilo v Parisu več znamenitih mož v ta namen, da nabirajo i kupujejo francozske knjige, katere zastonj pošiljajo slovanskim profesorjem i slovanskim dijaškim društvom v Prago, Pozen, Lvov, Zagreb, Ljubljano i dr. „Francijo ljubijo slovanski narodi instinktno,“ pravijo ti možje v svojem pozivu, „a teško jim je izpoznati jo do dobra; Nemčija jih luči, vsilja se jim absolutno le nemška kultura, francozske knjige so pri njih redke i drage. Radi bi dosegli, da bi Francija mogla občevati se svojimi do sedaj tako malo čislanimi prijatelji.“

Kedor bi želel glede darov in vprašanj kaj več izvedeti, naj se obrne do znanega se slavistiko se bavečega prof. Legor, docteur des lettres, 30 quai d'Orléans, Paris.

(Iz Zgonika na Krasu) se nam piše: Še enkrat recite, da v zgoniški županiji ne napredujemo pridno v slovenščini, ker namesto čitalnice se gojijo plesi z italijanskim povablom, kateri se tako-le glasi:

Invito al ballo con orchestra scelta del reg. militare Kuhn, che avrà luogo mercoledì 5 febbr. in Proseco nella sala di S. Milič. Principio alle 7 pom. Ingresso per i Signori fi. 1., per le Signore libero.

Il Comitato.
Ali nij to sramota za našo vas, ki ima vendar dosta vrlih rodoljubov v svoji sredi, — in ti rodoljubje, ali bodo roké križem držali naproti takemu postopanju.

Poslano.

(Glej št. 42 in 49 l. 1872 in št. 4 in 6 l. 1873.)

G. prof. Fr. Levce mi je spet izročil nekoliko zbirek narodnih pesnij in pravljic, zapisanih v dijalektu od nekterih dijakov goriškega gimnazija na Krasu, v kaboridskem Kotu in v tomnski okolici; zraven tega pa nekoliko dijaških nalog, ali popisujočih narodne vraže ali pa v občni slovenščini probčujočih narodne pripovedke.

G. J. M. Kobal, osmošlec goriškega gimnazija mi je dal nekoliko pravijic v vipavskem dijalektu; g. F. Sedej, sedmošlec, pa veliko zbirko, obstoječo iz pravljic, pripovestij, pesnij, ugatalec, posebnih besed i. t. p. stvarij, zapisanih s polno znanstveno natančnostjo v cirkljanski okolici, večidel od samega g. Sedeja, deloma pa tudi od g. J. Jerebu, četrtošolca.

Vsem tem gospodom g. prof. Levcu, nenazvanim dijakom, gg. Kobalu, Sedeju in Jerebu, se srčno zahvaljujem.

V Gorici, 10 februvarija 1873.

J. Baudouin de Courtenay.

Iz urednikove listnice.

Č. g. dopisniku iz Tomina: Da nam ne bodo enaki dopisi preveč dragega prostora jemali, smo jim odmenili prostor v listnici.

Št. 3. Iz Tomina 16. febr. G. Vales končavi v zadnjem „Glasu“ trudapolno vezanje otrobij v polemiki z manoj prosil me za podpis mojega imena in s tem ob enem za nadaljno gradivo polemike obljubovaje mi, da mi bode „Soča“ podolila diplomo ali vsaj „Fleisszettel“, h kateremu mi uže naprej čestita.

Gospodine! na Vaše novo iznajdeno geslo sem Vam uže odgovoril z besedami sv. Ap. Jakopa, da nikogar ne opraviči vera na sebi brez dobrih del, in da le oni pravo zadeno, ki je delalen. V drugič sem Vam svetoval isto pot delalnosti brez prepira v kršanski ljubezni hoditi, ker smo vsi slabotni, in le Bogu človeka bistveno soditi gre.

Na prvo ste mi odgovor še vedno dolžni, ker vse Vaše postransko blojenje se da opisati kratko z besedami: Lupus circa puteum chorum agens.

Na drugo prosite za nadaljno gradivo pričkanja se sobratom, quod ergo probatum est, da ste slej strastneč.

Ko bi se bili na moj drugi odgovor mirili in hladnokrvno javno polemikovanje popustili, nobeden petelin nij bil za Vami zapel; a ravnali ste kakor tista dekla, katero je gospodinja zaradi nesnažnosti iz službe spustila in jej ta uzrok tudi v spričevalo zapisala. Dekla pa jo je prosila, da naj jej rajše zapiše v spričevalo, da se vode boji — ne pomislivši, da je to slabše zanjo nego prva opazka.

Vaš prijatelj in sobrat z Bovškega Vam je uže v listnici zadnje „Soča“ iz enake milosti diplomo ali „Fleisszettel“, katerega ste meni privočili, na vse grlo prizanesljivo podelil, rekoč: Drugo sicer nijste, le nedosteden pa neresničen ste. Evo! quod probatum est, da vera na sebi ne opraviči.

Oprostite me torej, da mi moj stan in ime (unici?) ne dovolji se še dalje pričkati človekom, ki je diplomiran, se od nekđaj resnice bati.

Vsem Vašim drugim zavetnikom, tičeim v oni s kosmatimi ležmi delajoči trojci, ali zunaj nje, naj pa velja odgovor: simiarum pulcherrima-deformis est!

Dosledno: Es duhoven.

Bratje Kahnemann

v Gorici na Travniku; 286,

V PATERNOLLI-jevi hiši

dobé te dni bogato zbirko mašin za šivati:

1. WHEELER & WILSON s polu-tružico;
2. „ „ s tružico za premikati v podobi cilindriških damnih miz za pisarije;
3. WHEELER & WILSON z navadno tružico;
4. HOWE & BAUCKER za družine in obrtnijska dela;
5. GROVER & BECKER za obrtnijska dela;
6. SIEGER za družine;
7. ročne mašine z dvojnimi šivom na veržico in za štepanje.

Tudi imajo v zalogi mašinske nitke, svilue nitke, olja za mazanje in prevzamejo vsakovrstne mašine v popravo.

Ob enem opozorujejo čestito občinstvo na njih bogato zalogo izdelanega perila za gospode in gospoje. Naročila se takej izpeljejo in prav natančno in vestno.

Pri balah za neveste se dobi vse po nižji ceni in odbije se še primeren rabat za nevesto.